

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XVIII—XIX

BELGRADE
1987—1988

BALCANICA XVIII—XIX, Београд 1987—1988, 9—453.

ХРОНИКА БАЛКАНОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ ЗА 1987. ГОДИНУ

10. јануар

Завод за међународну, научну, техничку, културну и просветну сарадњу прихватио је иницијативу Балканолошког института САНУ да учествује у финансирању сарадње Института са институцијама и појединцима из Француске на историјским темама. Партнер из Француске је INALCO.

16. јануар,

Институт славјановеденија и балканистики АН СССР-а прихватио је предлог да се тема „Сарадња совјетских и југословенских народа 1941 године“ унесе у Протокол о сарадњи наших института. Ову тему обрађиваће др Душан Луќач и др Веселин Буретић.

28. јануар,

Комисија за избор приправника на одређено време за пројекат „Језичка и књижевна повезаност балканских народа кроз векове“ у саставу академик Милка Ивић, проф др Момчило Савић и др Миодраг Стојановић, поднела је Радној заједници Института реферат о кандидату Вањи Станишићу и предложила га за пријем. Радна заједница се сагласила са предлогом и одлучила да В. Станишић ступи на посао 1. марта 1987. године.

8. фебруар — 22. март,

Доцент др Horst Haselsteiner је и ове године наставио прикупљање грађе у Архиву Босне и Херцеговине за тему „Zur Schul — und Unterrichtspolitik der Doppelmonarchie in Bosnien und Herzegovina von 1878 bis 1890.“ Пре одласка у Сарајево са др Хазелштајнером је у Балканолошком институту вођен разговор и изражено обострано задовољство што научни радници два института (Балканолошког у Бгд. и Института за југоисточну Европу из Беча) могу несметано да врше истраживања у Аустрији и Југославији. Разговарало се и о заједничком научном скупу који ће се одржати 1990. године у част 300 годишњице велике сеобе Срба. Договорено је да се формира заједничка комисија за организовање овога симпозијума.

18. фебруар,

Балканолошки центар факултета из Санта Барбаре Универзитета Калифорнија — Лос Анђелес доставио је на потпис Балканолошком институту САНУ уговор о сарадњи којим је предвиђено одр-

жаване научног скупа у Санта Барбери под називом „Миграције на Балкану током векова“. Скуп ће се одржати почетком априла 1988. године.

18. фебруар,

Академик Радован Самарџић боравио је у Ватикану и уз свесрдну помоћ др Марка Јачова истраживао документа о историји наших народа под турском влашћу.

23—24. фебруар,

Као члан редакције и један од аутора проф. др Никола Тасић присуствовао је седници редакције Праисторије југословенских земаља у Сарајеву на којој су извршене припреме за једнотомно издање овог дела на енглеском језику.

18—22. март,

Др Драгослав Антонијевић вршио је систематска теренска истраживања обреда звончара у селима Кастве и Ђићарије у Истри са нагласком на старобалканске елементе које је овај обред сачувао.

18. март,

Са задовољством је примљено обавештење да је Матица српска прихватила сарадњу на организацији научног скупа *Античке студије код Срба*. Одлучено је да се Матици пошаље списак учесника на усвајање и ради евентуалне допуне.

19. март,

Мр Милан Протић одбранио је докторску дисертацију под називом „Идеологија радничког покрета у Србији 1881—1903. (Порекло, особине, развој)“ на Универзитету Лос Анђелес у Санта Барбери, САД.

20. март,

Академик Радован Самарџић обавестио је Радну заједницу Института о разговорима које је водио у Трсту приликом недавног пута у Италију по налогу САНУ ради учествовања на научном скупу о Вуку С. Караџићу. Скупу је присуствовао и шеф Словенског института из Трста професор Ј. Пирјавец коме је проф. Самарџић у име Балканолошког института понудио сарадњу, пре свега у размени публикација. Проф. Пирјавец очекује да се, како се сарадња шири, укључе и друге институције, пре свих Српска општина у Трсту.

23. март,

Научно веће Балканолошког института САНУ донело је одлуку да Институт пријави на Конкурс за суфинансирање научних издања Републичке заједнице науке Србије следеће књиге: Д. Давидов, *Споменици будимске епархије*, Б. С. Костић, *Павле Ј. Шафарик о новој српској књижевности*, Б. Крстић, *Правни обичаји кроз историју и данас* и зборник радова *Градска култура на Балкану (XV—XIX век)*.

31. март,

Балканолошки институт САНУ обратио се за финансијску помоћ Службеном листу СФРЈ ради штампања монографије академика Мехмеда Беговића. У њој ће бити објављене студије које представљају свеукупан поглед на историјско-правну ситуацију у нашој земљи од средњег века до данас. Изгледа да се ово дело штампа заједничким средствима Службеног листа и Балканолошког института су реални.

13—17. април,

Одељење језика и књижевности САНУ у оквиру прославе 100-годишњице Српске академије наука и уметности организовало је научни скуп *Српска фантастика*. Из Балканолошког института на овом скупу са рефератима учествовали су: др Драгослав Антонијевић (*Прилог теоријском разматрању фантастичног у фолклору*), др Љубинко Раденковић (*Типови анти-понашања митских бића у српскохрватским народним предањима*), др Миодраг Стојановић (*Персонализације у усменом предању*) и др Драгољуб Драгојловић (*Фантастика у старој српској књижевности*), а чланови организационог одбора скупа били су академик Радован Самарџић и др Драгослав Антонијевић.

13. мај,

Штампарија Академије наука испоручила је *Методу објављивања оријенталне грабе II*. Све примерке овог приручника Балканолошки институт разделио је институцијама које се баве оријенталним истраживањима или чувају грабу ове врсте.

1—12. мај,

Др Мирослав Вукелић је у Архиву града Будимпеште и Државном архиву Мађарске истраживао грабу за тему „Језик грчких трговаца у Подунављу у XVIII и XIX веку“. Граба је врло богата, а односи се на две трговачке куће *Мано* и *Пондикас* које су своју трговачку делатност започеле у Будимпешти током XVIII века. Граба о пословању ових великих трговачких кућа (Мано је у XIX веку била највећа трговачка кућа у угарском делу Монархије) је на грчком или српском језику када се ради о преписци са земунским и београдским трговцима. Део грабе М. Вукелић је ксерографисао.

21. мај,

Професор Gerogias Castellan — Sorbona, INALCO, на основу споразума између СФРЈ и Француске о научној сарадњи боравио је у Сарајеву, Новом Саду и Београду. У Академији наука БиХ, Војвођанској академији и САНУ проф. Кастанел је одржао предавања на којима је говорио о Аустроугарској и јужним Словенима. Са члановима Балканолошког института на челу са академиком Р. Самарџићем, проф. Кастанел је направио детаљан план научне сарадње и спремно прихватио да организује боравак наших научних радника у Паризу, нарочито младих, ради архивских истраживања.

25. мај — 6. јун,

Веселина Димова из Института за балканистику БАНУ боравила је у Београду на основу размене стручњака коју наша два института имају и истраживала грабу за тему Бугарско-српска културна сарадња у XIX веку у Архиву САНУ и Архиву Србије.

25. мај — 30. мај,

Научни саветник Балканолошког института САНУ, др Бурица Крстић учествовао је на међународном симпозијуму у Барселони о институцији казне кроз историју који су организовали Универзитет у Брислу и Универзитет у Барселони. Др Б. Крстић прочитао је реферат на енглеском језику *Коришћење поступка помире ради спречавања крвне освете у балканским планинским регијама*. За време конгреса др Б. Крстић успоставио је контакте са научницима-историчарима права са којима наш институт није до сада сарађивао и то: Бечки универзитет, Универзитет Лувен — Белгија, и Универзитет „Аљаска“ из Енкорџа — САД. Радови са овог конгреса објављују се у Брислу.

1—12. јун,

Гост Балканолошког института био је Минов Иван Христов из Института за балканистику БАНУ. Балканолошки институт му је омогућио рад у Народној библиотеци Србије и Економском институту ради проучавања економског развоја Југославије после другог светског рата.

2—3. јун,

Матица српска, Друштво за античке студије Србије, Одељење за класичне науке Филозофског факултета у Београду, и Балканолошки институт САНУ организовали су у Београду и Новом Саду научни скуп *Античке студије код Срба*. Реферате је поднело 29 учесника. Циљ скупа био је да представи античке студије код Срба од средњег века до данас. Референти су, сваки са становишта своје научне дисциплине, осветлили утицај античке културе на разне области духовног стваралаштва код Срба, дали нове прилоге за портрете српских класичара или своје реферате посветили првим преводима античких текстова на српски језик.

3—4. јун,

У организацији Секције удружења књижевника Србије за нишки и јужноморавски регион одржан је научни скуп *Савремена поезија и њено тумачење. Поезија и фолклор*, на коме је мр Љубинко Раденковић са рефератом Фолклорно и индивидуално стваралаштво.

15—29. јун,

Балканолошки институт и Народни музеј из Крушевца наставили су археолошка истраживања локалитета Гологлава код Сталаћа започета прошле године. Ископавање је извршено под руководством проф. др Николе Тасића а у оквиру пројекта кога финансира Регионална заједница науке Краљево.

24. јун,

Завичајни музеј из Светозарева и Балканолошки институт САНУ потписали су уговор о реализацији пројекта *Етнолошка и антрополошка истраживања Белице* под руководством др Драгослава Антонијевића.

29. јун — 16. јул,

Гост Балканолошког института био је др Јоанис Пападрианос из Института за балканске студије у Солуну. У Београду је истраживао грађу за тему *Везизелос и Пашић у првом светском рату*.

8. јули,

Успостављена је размена публикација са Центром за истраживања манастира и историје из Никозије — Кипар.

6—24. јули,

По избору Завода за међународну научну, техничку, културну и просветну сарадњу, као стипендиста владе Републике Француске Љубодраг Ристић је завршио курс француског језика који је изводио *Ecole nationale des travaux publics de l'Etat* из Лиона. Течај је био добро организован, а подразумевао је претходно познавање француског језика.

16. јул — 6. август,

Др Миодраг Стојановић је у Богшићевој архиви у Цавтату прикупљао и обрађивао грађу о хајдучима; латинске, грчке, словенске и српске пословице и обрадио збирке грчких народних песама преведених на француски и немачки, са коментарима.

14. август,

Закључен је уговор са „Минервом“ ООУР Штампарска делатност из Суботице за штампање књиге *Иконографске студије* Јанка Радовановића.

15. август — 2. септембар,

Стручни сарадник Балканолошког института Јанко Радовановић истраживао је фреске у Богородици Љевишкој, Дечанима и, нарочито, у Пејкој Патријаршији где су се управо изводили рестаураторски радови па су фреске очишћене што је омогућило бољи преглед и детаљан опис представљених сцена о којима ће Ј. Радовановић припремити посебну студију. Средства за овај студијски боравак обезбедила је Републичка заједница науке.

6—13. септембар,

У Архиву БиХ у Сарајеву боравио је гост Балканолошког института др Hogs Haselsteiner, доцент Универзитета у Бечу и наставио истраживања грабе за тему *Школство и просветна политика Аустроугарске монархије у Босни и Херцеговини 1878—1890*.

9. септембар,

Maison des sciences de L'home из Париза и Балканолошки институт потписали су протокол о сарадњи, што је у Институту схваћено као успех јер се ради о једној од водећих светских научних институција. Протокол предвиђа све видове сарадње, од размене публикација до заједничких научних скупова и пројеката. За 1989. годину предвиђено је заједничко организовање симпозијума о историји градова на Балкану.

14—20. септембар,

Српска академија наука и уметности, Међународни славистички центар и Матица српска организовали су научни скуп *Вук Караџић и његово дело у своме времену и данас* на коме су из Института учествовали: др Миодраг Стојановић (*Балада о продатој невести у српској и грчкој народној поезији*), др Борбе С. Костић (*Вукова књижевна терминологија*) и мр Љубинко Раденковић (*Вукове и јужнословенске народне басне*).

23. септембар,

Научно веће Балканолошког института САНУ предложило је да се покрене поступак за избор др Милана Протића у звање научног сарадника.

23. септембар,

Штампарија „Просвета“ испоручила је Балканолошком институту САНУ књигу *Грађа за историју Бугарског народа* из Архива Србије коју је приредио др Климент Цамбазовски.

25—26. септембар,

Организациони одбор ОК ССРН Кладова, РО Музеј и историјски архив Крајине, Пореча и Кључа и Балканолошки институт САНУ организовали су симпозијум поводом двестагодишњице рођења Вука Караџића.

Као референти из нашег Института учествовали су, академик Радован Самарџић, др Бурица Крстић, др Борбе С. Костић.

На овај начин веома успешна сарадња између нашег Института и институција овог региона је настављена на обострано задовољство, што је потврђено разговорима о предстојећим заједничким активностима. Највише речи било је о скупу предвиђеном за 1989. годину под називом *Дунав — пут светске цивилизације*. Констатација

вано је да организација скупа *Крајина у време Кнежевине Србије*, који је предвиђен за јесен 1988. године, тече по плану као и припреме за обележаваће годишњице неготинске гимназије, чему ће бити посвећен циклус предавања са темом о Историји развоја интелектуалне мисли северноисточне Србије.

29—30. септембар,

У организацији Српске академије наука и уметности, Матице српске и Балканолошког института САНУ одржан је научни скуп о манастиру Шишатовцу на коме је поднето 29 реферата.

5—25. октобар,

Проф. др Никола Тасић боравио је у северној Италији где је обишао Museo civico di Storia naturale di Trieste (Трст), Facolta di Lettera e Filosofia (Трента), Museo Civico di Storia Naturale (Верона). Тада је у Верони била постављена велика изложба праисторијских култура ове области (Prima dela Storia, Verona) што је била прилика да се на једном месту види целокупан неолитски материјал северне Италије. Проф. Н. Тасић нарочито истиче посету археолошком локалитету Lago di Garda где се врше поаводна истраживања уз примену најсавременијих техничких помагала што је посебно методолошки интересантно. Са најновијим неолитским материјалом тосканских налазишта упознала га је G. Genich-Coccht, руководилац археолошких ископавања. Од 15. октобра у Виареџу почео интернационални конгрес L'eta del Rame in Eugora на коме је проф. Н. Тасић поднео реферат, под називом The Copper Age Cultures in Yugoslavia (о бакарном добу Југославије) а затим одржао предавање *Сахрањивање под хумсима у неолитским културама југословенског подунавља*.

Овом конгресу су присуствовали скоро сви сарадници Балканолошког института из суседних земаља на пројекту *Неолитске културе Карпатског басена и централног Балкана и области које им граниче* па је прилика искоришћена за састанак редакције и договор о укључењу проф. др Sandre Aspes у овај пројект, обиму њеног рада и илустрацијама за наредну свеску ревије *Balkanopica*.

7—25. октобар,

Др Душан Лукач, научни саветник Балканолошког института у току свог студијског боравка обишао је архиве у Загребу, Бања Луци, Сарајеву и Титограду и тако употпунио грабу за тему, коју већ дуже време истражује, под називом *Злочин окупатора и његових сарадника и миграција становништва у Југославији у току другог светског рата*.

8—11. октобар,

Симпозијум под називом *Човек и култура бронзаног доба (Mensch und Kultur der Bronzezeit)* одржан је у St. Pöltenу у Аустрији на коме је учествовао проф. др Никола Тасић са рефератом *Mittlere Bronzezeit im jugoslavischen Donaauraum*.

15 октобар — 15. јануар,

Као стипендиста Atlantic Research and Publication (New Jersey, USA) и L'institut National des Langues et Civilisations Orientales (Paris, France), у Паризу је боравио Љубодрег Ристић. Стипендију је добио за истраживање односа великих сила и Србије од 1839. до 1878. и докумената о школовању српских Бака у Паризу у ово време. Истовремено Љ. Ристић усавршавао је француски језик у Alliance Française. Граба о страним студентима у Паризу је врло богата, али до сада мало обрађивана тако да истраживања

ове врсте изискују много времена, док је литература о односима великих сила и Србије врло обимна што олакшава рад. Љ. Ристић радио је у Дипломатском архиву Министарства спољних послова, Националном архиву, Архиву Париза и старе области Сене, Архиву Музеја полицијске префектуре, и Ручкописном одељењу Националне библиотеке.

21. октобар,

Са Институтом славјановедења и балканистики АН СССР-а склопљен је уговор о сарадњи који предвиђа заједнички рад на теми *Односи народа Југославије и СССР-а према фашистичкој Немачкој 1941—1945.*

21. октобар,

Радна заједница је обавезала др Петра Милосављевића да у Москви током свог студјског боравка обиђе Институт славјановедења и балканистики АН СССР-а и предложи за заједнички научноистраживачки рад две теме: *Везе Срба и Руса у XIX веку и Односи српске и руске цркве од XII до XIX века.*

21. октобар,

Републички завод за заштиту споменика културе Србије склопио је са Балканолошким институтом уговор о суфинансирању монографије Јанка Радовановића, стручног саветника Балканолошког института под називом *Иконографске студије.*

26 октобар — 1. новембар,

Представници Балканолошког института САНУ, проф. др Никола Тасић и др Климет Џамбазовски присуствовали су у Софији промоцији књиге *Грађа за историју бугарског народа из Архива Србије, 1820—1856.* коју је приредио др К. Џамбазовски. Издавачи Балканолошки институт САНУ и Архив Србије испоручили су Балканолошком институту Бугарске академије наука пола тиража ове књиге, како је ранијим протоколом било предвиђено. Овом приликом потписан је Протокол о наставку сарадње два института којим је предвиђено објављивање друге књиге грабе о историји бугарског народа из Архива Србије и из дубровачких архива, док би историчари из Софије приредили књигу османске и турске грабе о југословенским народима из својих архива и организовали током 1988. године научни скуп о бугарско-српским односима XIX века. Поред ових, основних задатака, проф др Н. Тасић и др К. Џамбазовски обавили су и друге. На предлог ЈУЗАМС-а који је упућен преко наше Амбасаде у Софији присуствовали су прослави годишњице Вука Караџића, затим су били гости на седници секретаријата СИБАЛ-а где су замољени да пренесу позив ове организације да се Југославија укључи у рад СИБАЛ-а. Проф др Никола Тасић и академик Алојз Бенац водили су разговоре у Траколошком институту БАН око организовања бугарско-југословенског симпозијума под насловом *Палеобалканска племена између Јадранског и Црног Мора у предримско време.* Организатори овога скупа били би Центар за балканолошка испитивања Академије наука БиХ и Траколошки институт БАН, а одржавао би се од 30. маја до 6. јуна 1989. године у Приштини (три дана) и Благоевграду.

26 октобар,

РО „Народна књига“ објавила је *Књижевни појмовник Вука Караџића*, аутора Борба С. Костића, научног сарадника Балканолошког института САНУ.

1—30. новембар,

Др Драгољуб Драгојловић проучавао је глагољске рукописе из XI и XII века у Старословенском институту у Загребу, Архиву Југословенске академије знаности и уметности и у Свеучилишној библиотеци са циљем да открије путеве ширења глагољице. У овим институцијама Д. Драгојловић проучавао је и латинске изворе о цркви, црквеним саборима, ширењу хришћанства и оснивању надбискупије у Сплиту. На овај начин др Д. Драгојловић проверио је теорије из литературе с циљем да их користи у својој студији *Верске и црквене прилике на Балкану од долаaska Словена до обнове Пећке патријаршије*.

1. новембар,

Др Бурница Крстић и др Веселин Буретић обавестили су Радну заједницу да је Службени лист СФРЈ заинтересован за суфинансирање издања књиге студија академика Мехмеда Беговића и да је, после њихових разговора, ова књига увршћења у програм издања Службеног листа за 1988. годину:

3—5. новембар,

Др Миодраг Стојановић, научни саветник Балканолошког института САНУ учествовао је на симпозијуму *Античке студије у Хрватској од 650. до данас* са рефератом *Како треба писати латинску граматику по Ј. Туроману и А. Веберу*.

6—28. новембар,

Др Петар Милосављевић обавио је у архивама Буђе и Херцег Новог студијско истраживање грађе под називом *Списи француске, краљевске, генералне делегације провинције Бока Которска и Руска управа у Боки Которској*. Грађа пружа велике могућности за истраживање економских и политичких односа Балкана са Русијом и Француском.

10—11. новембар,

Гост Балканолошког института САНУ био је професор Антонио Ди Виторио из Барија. После предавања професора Виторија о економској историји, у нашем Институту постигнута је сагласност да Балканолошки институт САНУ ступи у ближе контакте са одређеним институцијама јужне Италије, посебно са универзитетом у Барију, како би се заједнички организовао научни скуп у Напуљу 1988. године под називом *Економска историја старог Дубровника*.

12. новембар,

Потписан уговор са Војвођанским музејом о заједничком издању зборника радова о Гомолави у коме ће се објавити реферати прочитани на међународном симпозијуму „*Gomolava — Chronologie und Stratigraphie der vorgeschichtlichen und antiken Kulturen der Donaunieder und Südosteuropas*“ који је одржан у Руми 30. септембра — 4. октобра 1986. године.

10—12. новембар,

Професор Радован Самарџић је одржао два предавања о Вуку Караџићу по позиву у Швајцарској. Тамо је имао прилику да се сретне и разговара са професором Цимерманом који је изразио велику жељу да сарађује са нашим Институтом. На основу извештаја о овим разговорима Радна заједница Балканолошког института САНУ уврстила је професора Цимермана у групу иностраних научника који ће следеће године бити гости нашег Института.

24. новембар,

Друштво за истраживање дела Ј. Грима и В. Карацића организовало је у Франкфурту на Мајни научни скуп *Вуково дело у европском контексту* на коме је др Борбе С. Костић, научни сарадник Балканолошког института учествовао са рефератом *Вук и немачка књижевна терминологија*.

26. новембар,

Шведска краљевска академија организовала је у Стокхолму научни симпозијум под називом *Традиција и савремено друштво*. Учесници су били научни радници Шведске краљевске академије и Српске академије наука и уметности. Скуп је био организован тако да по један научник из ШКА и САНУ прочитају реферате под истим насловом, а затим би уследила дискусија. Из Балканолошког института САНУ на овом, врло добро замишљеном и организованом скупу, учествовали су академик Радован Самарџић и др Драгослав Антонијевић.

1. децембар,

Др Бошко Бојовић ступио на посао као истраживач сарадник на пројекту Историја балканских народа.

6—15. децембар,

Др Драгољуб Драгојловић научни саветник Балканолошког института прикупио је грађу за тему *Верске и црквене прилике на Балкану од доласка Словена до обнове Пећке патријаршије у Солуну* и то Институту за балканске студије, Друштво за македонске студије, и Библиотеци Филозофског факултета. Боравак је искористио и за упознавање са најновијом светском и грчком литературом из ове области, што ће сигурно попуњити неке празнине у већ обрађеном делу студије.

Кранислав Вранић

BALCANICA
XVIII—XIX

Издаје
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
МЕЂУАКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА БАЛКАНОЛОГИЈУ
САВЕТА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ СФРЈ
БАЛКАНОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ

Лектор
ЖАНА НИКОЛИЋ

Коректор
ВЛАДА ЈАНКОВИЋ

Тираж
800 примерака

Штампа
Београдски издавачко графички завод, Београд,
Булевар војводе Мишића 17